

Normy w komunikacji

WIEDZA W PIGUŁCE

Komunikacja to przekazywanie informacji. Najczęściej nie tylko przekazujesz informacje, lecz także je odbierasz. Wtedy następuje wymiana informacji. Możesz być zarówno nadawcą, jak i odbiorcą informacji. Komunikatami, czyli nadawanymi informacjami, są nie tylko słowa, lecz także obrazy, zdjęcia, a nawet gesty czy spojrzenia (komunikacja niewerbalna).

Każdą wymianę informacji między ludźmi rządzą pewne reguły. Zależą one od różnych czynników, takich jak: stopień zażyłości między rozmówcami (inaczej rozmawiasz z rodzicami, a inaczej z koleżanką), potrzeba zamianowania swojego zdania wobec świata (czasami chcesz napisać coś na transparencie, a czasami piszesz wiersz), kultura osobista, umiejętności, znajomość języków obcych. Część reguł wynika z tzw. norm społecznych. Mają one na celu zapewnić nam swobodę komunikowania, ale też określają pewne obowiązki wobec osób, z którymi się komunikujemy. Takie funkcje pełni też system prawny i akty prawne. Nadrzędną pozycję w hierarchii aktów prawnych w polskim systemie prawnym zajmuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Inne źródła prawa poza Konstytucją to ustawy, rozporządzenia i ratyfikowane umowy międzynarodowe, a także akty prawa miejscowego, np. uchwały rad gminy (art. 87 Konstytucji RP). Pamiętaj, że wszystkie normy prawne dotyczą także komunikacji w internecie i przez media.

Obecnie podstawą systemów prawnych jest przekonanie o niepodważalnej godności ludzkiej. Z tego wypływają powszechne i nienaruszalne prawa jednostek zagwarantowane właśnie w Konstytucji. Na prawa zapisane w Konstytucji można się powoływać bezpośrednio, ale często są one także uszczegółowione w konkretnych ustawach (np. konstytucyjne prawo do prywatności znajduje wyraz w ustawie o ochronie danych osobowych, a prawo do wolności słowa w prawie prasowym).

Prawa konstytucyjne nie zawsze mają charakter absolutny, można je niekiedy ograniczyć, ale jedynie przy spełnieniu określonych w konstytucji warunków (zob. art. 31 ust. 3 Konstytucji RP).

W odniesieniu do komunikacji można się bezpośrednio powołać na niektóre prawa konstytucyjne:

artykuł 49 Konstytucji RP

- Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.
 - głównym ograniczeniem tej wolności są względy bezpieczeństwa (takie jak uprawnione działania policji czy służb specjalnych polegające np. na stosowaniu podsłuchów, kontroli korespondencji czy kontroli billingów telefonicznych).

artykuł 54 Konstytucji RP

- Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.
- Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek przedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

— ograniczenia tej wolności to m.in. chronione tajemnice (państwowa, lekarska), prawo autorskie, poszanowanie praw innych osób, np. prawa do prywatności.

artykuł 14 Konstytucji RP

- Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu.

— ograniczeniem tej wolności jest np. obowiązek rejestracji dzienników i czasopism czy też obowiązek uzyskania koncesji na nadawanie programów radiowych lub telewizyjnych.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Komunikacja jest nieodłącznym elementem życia. Jej zasady regulują różne normy społeczne, ale również prawne. Uczestnicy i uczestniczki zajęć będą mieli możliwość przyjrzeć się bliżej prawnym regulacjom dotyczącym komunikacji.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- potrafią wskazać i opowiedzieć własnymi słowami zapisy z Konstytucji RP dotyczące komunikacji;
- potrafią podać przykłady sytuacji, w których wolności zagwarantowane w konstytucji podlegają ograniczeniu;
- potrafią czytać ze zrozumieniem wybrane akty prawne.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min

Forma: burza mózgów, rozmowa

Pomoce: tablica, kreda

Zapytaj grupę, co to jest komunikacja. Czy znają definicje komunikacji? Jeśli nie pojawią się propozycje definicji, zwróć uwagę na nadawcę, odbiorcę i komunikat. Zapytaj, czy uczestnicy i uczestniczki znają przykłady sytuacji, kiedy nie jest łatwo wyróżnić, kto jest nadawcą, a kto odbiorcą. Dopytaj o sytuacje dotyczące komunikacji w internecie, np. dyskusję w komentarzach pod postem w serwisie społecznościowym. Kto jest nadawcą, a kto odbiorcą? Czy w przypadku otwartych forów internetowych wiemy, kto jest odbiorcą? Zapytaj grupę o sposoby komunikowania. Jeśli się nie pojawiają przykłady, dopytaj o: komunikację bezpośrednią, listy, telefon (rozmowy, SMS-y, MMS-y), czaty internetowe, fora internetowe, portale społecznościowe, videokonferencje, videorozmowy. Zwróć uwagę na zasady burzy mózgów. Pojawiające się odpowiedzi zapisuj na tablicy.

2.

Czas: 10 min

Forma: praca w grupach, prezentacja

Pomoce: tablica, kreda, kartki, długopisy, wydrukowany **materiał pomocniczy „Art. 31 ustęp 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”**

Podziel uczestników i uczestniczki na grupy 4-osobowe. Rozdaj im wydrukowany **materiał pomocniczy „Art. 31 ustęp 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”**. Poproś, żeby wypisali, jakie znają wolności dotyczące komunikacji, razem z przykładami sytuacji, kiedy te wolności są ograniczone. Poproś grupy o prezentację wyników. Zapisujcie pojawiające się przykłady na tablicy. Dopytaj, czy uczestnicy znają jeszcze jakieś przykłady ograniczenia wolności. Zwróć uwagę, że wolności zagwarantowane w konstytucji mogą być ograniczone ustawami. Pytania pomocnicze, które możesz zadać:

- Czy w demokratycznym państwie można wyrażać swoje poglądy?
- Jakie znacie przykłady zakazów związanych z wyrażaniem poglądów?
- Czy można głośić poglądy, które obrażają innych?
- Czy można nawoływać do przemocy?
- Na czym polega wolność komunikowania się?
- W jakich sytuacjach i w jaki sposób tajemnica komunikacji może być naruszona?

3.

Czas: 25 min

Forma: praca w grupach, prezentacja

Pomoce: tablica, kreda, kartki, długopisy, wydrukowane karty **„Normy w komunikacji — materiały dla grup”** i **„Normy w komunikacji — karty pracy”**

Podziel uczestników i uczestniczki na 3 grupy: Prasa, Komunikacja, Poglądy, pozyskiwanie i rozpowszechnianie informacji

Rozdaj grupom **„Normy w komunikacji — materiały dla grup”** i **„Normy w komunikacji — karty pracy”**. Poproś grupy, żeby na podstawie materiałów, które otrzymały, uzupełniły karty pracy — w lewej kolumnie wypisując własnymi słowami, czego dotyczą wolności zagwarantowane w konstytucji, a w prawej, jakie normy prawne je regulują i w jakich sytuacjach dotyczą. W czasie, kiedy grupy będą pracować, wypisz na tablicy artykuły 14, 49 i 54 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Poproś grupy o prezentację swoich kart pracy i zapisywanie na tablicy regulacji prawnych, z których korzystali. Zwróć uwagę, że nie jest to zamknięta lista.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć uczestnicy i uczestniczki:

- potrafią wskazać i opowiedzieć własnymi słowami zapisy z Konstytucji RP dotyczące komunikacji?
- potrafią podać przykłady, kiedy wolności zawartowane w konstytucji podlegają ograniczeniu?
- potrafią czytać ze zrozumieniem wybrane akty prawne?

Opcje dodatkowe

Ćwiczenie 1 możesz rozszerzyć o pracę z pełnym tekstem Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

MATERIAŁY

Materiał pomocniczy „Art. 31 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”

„Normy w komunikacji – materiały dla grup”

„Normy w komunikacji – karty pracy”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Uzupełnij tekst następującymi słowami:

- wolności prasy
- wyrażania swoich poglądów
- radiofonii i telewizji
- pozyskiwania
- rejestracji
- tajemnicy komunikowania się
- 31 ust. 3
- sprzecznych z prawem
- drogą elektroniczną
- ograniczone
- rozpowszechniania
- bezpieczeństwa
- niezamówionej

Artykuł _____ [rozwiązanie: 31 ust. 3] Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej reguluje warunki, w jakich prawa i wolności konstytucyjne mogą być _____ [rozwiązanie: ograniczone]. Kilka artykułów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej odnosi się do zasad ustrojowych oraz praw i wolności obywatelskich związanych ze swobodną komunikacją. Jest to m.in. Artykuł 14 Konstytucji, który wspomina o _____ [rozwiązanie: wolności prasy] i innych środków przekazu społecznego. Jednak zgodnie z ustawą o _____ [rozwiązanie: radiofonii i telewizji] nie można propagować w audycjach radiowych lub programach telewizyjnych działań _____ [rozwiązanie: sprzecznych z prawem], a zgodnie z prawem prasowym wydawanie dziennika lub czasopisma wymaga wcześniejszej _____ [rozwiązanie: rejestracji]. Artykuł 49 Konstytucji mówi o wolności i ochronie _____ [rozwiązanie: tajemnicy komunikowania się]. Ta wolność konstytucyjna może być ograniczona w przypadkach dotyczących obronności i _____ [rozwiązanie: bezpieczeństwa] państwa. Natomiast Artykuł 54 wspomina o wolności _____ [rozwiązanie: wyrażania swoich poglądów], _____ [rozwiązanie: pozyskiwania] i rozpowszechniania informacji. Zgodnie z Artykułem 54, każdemu przysługuje wolność do _____ [rozwiązanie: rozpowszechniania] informacji, jednak ustawa o świadczeniu usług _____ [rozwiązanie: drogą elektroniczną] zakazuje przesyłania _____ [rozwiązanie: niezamówionej] informacji handlowej.

Zadanie 2.

Zaznacz, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe.

1. Komunikację regulują tylko normy społeczne, takie jak np. szacunek wobec starszych osób. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
2. Istnieją normy prawne regulujące zasady komunikacji. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje m.in. wolność prasy, wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się, jak i wolność wyrażania swoich poglądów. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
4. Ustawa o zawodzie lekarza reguluje sytuację, kiedy adwokat może ujawnić tajemnicę zawodową. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
5. Istnieją sytuacje, kiedy lekarz jest zwolniony z przestrzegania tajemnicy lekarskiej. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
6. Przesyłanie niezamówionej informacji handlowej (SPAM-u) jest legalne. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]

SŁOWNICZEK

- **cenzura:** kontrola informacji. Cenzura prewencyjna to kontrola podejmowana przez publikacją tekstu lub innego utworu.
- **tajemnica lekarska:** zasada według której lekarz nie może nikomu przekazać informacji na temat stanu zdrowia pacjenta bez jego zgody.
- **spam:** niechciane, niepotrzebne, niezamówione wiadomości elektroniczne. Zwykle wysyłane za pośrednictwem e-maila i dużych serwisów społecznościowych. Spam ma najczęściej (ale nie zawsze) charakter reklamowy.
- **wolności i prawa konstytucyjne:**
- **środki masowego przekazu:** środki społecznego komunikowania i przekazywania informacji o szerokim zasięgu, czyli prasa, radio, telewizja, internet, a w szerszym znaczeniu także książka, film, plakat, kino. Urządzenia, za pomocą których kieruje się pewne treści do bardzo licznej i zróżnicowanej publiczności. Środki masowego przekazu to element kultury masowej.
- **rozpowszechniać:** czynić coś ogólnie znanym. Decyzja o pierwszym rozpowszechnieniu utworu jest jednym z osobistych praw autora. Rozpowszechnienie utworu może polegać na udostępnieniu utworu w internecie, przekazaniu rękopisu wydawnictwu lub wykonaniu utworu.
- **ratyfikacja:** formalne wyrażenie zgody przez uprawniony organ państwowy na związanie się przez państwo umową międzynarodową. W Polsce ratyfikacji dokonuje Prezydent RP, niekiedy wymaga ona wcześniejszej zgody parlamentu. W praktyce ratyfikacja oznacza wprowadzenie danej umowy międzynarodowej do krajowego porządku prawnego.
- **konwencja (prawo):** umowa międzynarodowa mająca skutki prawne.
- **mowa nienawiści:** wypowiadanie się w celu znieważenia jakiejś osoby czy grupy lub wzbudzenia niechęci wobec niej. Nawoływanie do przemocy jest typowe dla mowy nienawiści. Często przyczynia się do rozpowszechniania rozmaitych uprzedzeń i kłamiwych stereotypów.

CZYTELNIA

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, [PDF], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19970780483&type=3>.
- Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz.U. 1993 nr 7 poz. 34, [PDF], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19930070034&type=3>.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, Dz.U. 1997 nr 133 poz. 883, [PDF], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19971330883&type=3>.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. 1984 nr 5 poz. 24, [PDF], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19840050024&type=3>.
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, Dz.U. 1984 nr 5 poz. 24, [PDF], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19840050024&type=3>.
- Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne, Dz.U. 2004 nr 171 poz. 1800, [PDF], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20041711800&type=3>.

Tekst: Joanna Ruta Baranowska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Dorota Głowacka, Piotr Wąglowski. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/normy-w-komunikacji/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

Podstawa programowa:

Wiedza o społeczeństwie, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.

V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.

Treści nauczania

Być obywatelem.

Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna.

Nowa podstawa programowa:

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Uczeń wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wiedza o społeczeństwie, liceum i technikum

Treści nauczania

wyjaśnia, czym są potrzeby człowieka i ustala ich hierarchię, uwzględniając społecznie akceptowany system aksjologiczny.

charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (demokratycznego państwa prawnego, unitarnej formy państwa, zwierzchnictwa narodu, gwarancji praw i wolności jednostki, konstytucjonalizmu, podziału i równowagi władz, republikańskiej formy rządu, pluralizmu, decentralizacji, samorządności, społecznej gospodarki rynkowej); analizuje sformułowania preambuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

wymienia „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.